

1991 оной октябрь
1921 оной декабрийн 21-нээ гарана
1992 ондоо «МОНГОЛ АНААХА УХААНАЙ ТОВШ ТҮҮХЭ» МАНАЙ ГАЗЕТЭД ТОЛИЛГОДООХОО ХАРААЛАГДАНА. АНААХА УХААН-ЭМНЭЛГЭ, МЕДИЦИНЭ ГЭЭН ҮДХАТАЙ. ҮБЭР МОНГОЛЫН ТЕХНИЧЕСКЭ МЭРГЭЖЭЭ-ЛЭЙ ХЭБЛЭЛЭЙ ХОЛБООН 1986 ОНДО ХЭБЛЭН ГАРГААН БАЙНА. УЙГАРЖАН МОНГОЛ НОМ-НОО ТЭРЭНИИ БАТАМУНХЭ САНЖИМИТЫ-БЭЙ ОРШУУЛАА. ЭНЭДХЭГ-МОНГОЛ ЗАН-ШАЛТА ЭМШЭЛГЭГ ТУХАЙ ОНДООШЕ МАТЕРИАЛУУД ГАРГАДАХ. ЗҮҮН ЗҮГЭЙ ЭМ-ШЭЛЭЛГЭЙН АСУУДАЛУУДААР ЮНИРХО-ДОГ ХҮНҮҮД «БУРЯД ҮНЭН» ГАЗЕТЭ БЭРЭХЭ ЖЭЛДЭ ЗАХИЖА АБЫТ!

БУРЯД ҮНЭН

Олонийтын-политическэ газетэ

Эхэ найхан нютасаа эб хамта мандуулая!

1991
НОЯБРЬ
1
ПЯТНИЦА
№ 215 (18338)
сөн 6 мүн.

Бурядад ССР-эй Верховно Советэй Гогтоол

ФЕДЕРАТИВНА БА СОЮЗНА ХЭЛСЭЭНҮҮДТЭ ГАР ТАБИХА АР БУРЯДАЙ ССР-ЭЙ БҮРИН ЭРХЭТЭ ЭТИГМЖЭТЭ ГАЦИЙН ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШӨӨР БУРЯДАЙ ССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ Л. В. ПОТАПОВЫЕ БАТАЛЖА ТУХАЙ.

2. Федеративна ба Союзна Хэлсээнүүдтэ гар табиха талаар Бурядад ССР-эй бүрин эрхэтэ этигэмжэтэ делегацие хүтэлбэрлэгшөөр Бурядад ССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшэ Поталов Леонид Васильевиче баталжа.

Бурядад ССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшын нэгдэхэ орлогшо В. САРЖАН.

Бурядад ССР-эй Верховно Советэй Тогтоол

БУРЯДАЙ ССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ КОНСТИТУЦИОННО КОМИССИЙН ТҮРҮҮЛЭГШЭ ТУХАЙ.

Конституционно комиссийн түрүүлэгшээр Бурядад ССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшэ Поталов Леонид Васильевиче баталжа.

Бурядад ССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшын нэгдэхэ орлогшо В. САРЖАН.

РСФСР-эй Арадай депутадуудай V ээлжээтэ бэшэ съезд дээрэ

МОСКВА. (ТАСС). Октябриин 30-да РСФСР-эй Арадай депутадуудай табедэхи (ээлжээтэ бэшэ) съездын заседание РСФСР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшэ Р. И. Хасбулатов нээжэ хүтэлэн байгаа.

Октябриин 21-дэ ба 30-да Съездээр хууль тогтоох Арадай депутадуудай табедэхи (ээлжээтэ бэшэ) съездын заседание РСФСР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшэ Р. И. Хасбулатов нээжэ хүтэлэн байгаа.

ЗАСЕДАНИ БОЛОО

МОСКВА. Октябриин 30-да үнгэргэгдэнэ оройной арадай анжаме шууд сэхээр хүтэлбэрилжэ талаар комитетэй заседани хууль тогтоох болоо гэжэ ха.

ТАШКЕНТ. Албанай хэрэгээр богон болсоор СССР-тэ эрхэд байхын Кипрай Республикын Президент Георгиос Ванлику Москвада хөөрэлдөөнүүдэ хэбэ дүүргэдэ, Узбекистан хэрэгээр Узбекистан Республикын Президент Ислам Каримов үндэр айшание угтаха абса.

ШАДАЛАЙ ЗЭРГЭЭР—ШАНГА ЭРИЛТЭ

Бурядад мебельно-модо болбосоруулгын комбинатад мебель бүтээгэд гурбадхи цех мүнөө сөгэй эрилтээр, харин фирмжүүлгэд асаргудан орбо түхээрлэгшүүдээр өмнөхөрүүлэгдэнэ. Тиммэлээтэ гэрээр бүтээжэ ажал гүйсэд шажуу усдаха хэргэ, хайгаар хүдэлмэрилтэ дүүрэн арга боломжо бии. Гэбшье энэ хүдэлмэрилгэн 130 хууин хажыгын саг үргэлжэ хүдэллэг хүнүүд ээлжэ. Башмэрил саг зуураар орон хүдэлмэрилшэд, студентүүд ажаллана.

Ушар тиммэлээ «Нарс» тухалы 730 хэртэ мебель нара бүхэндэ бүтээжэ ёшотой аад ордоол 550—650 гаргадаг болонохой.

—Сөгэй эрилтэдэ таарамжагүй багаар салын хүдэлмэрилшэ түлэгдэдэг хэда хүдэл үедэ цехтэмний хөдөл хүдэлмэрилшэд дуталдаг болонохой,— гэжэ тус цехэй начальник Валентина Васильевна Слепнева хөөрөө хэн.

Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта

ЖЭЖЭ ЮУМЭН ГЭНГҮЙ

Арад зонхой хэлдэгээр, «шаргага зундаа блэдэ, тэргээтэ үбэлдөө түхээрээ» гэжэ үгэн үгдэмэ най олгойсо, «Пригородный совхозоной бурд дундаан байхдаа һу һаалинга фермэ болон комплексие үбэлжэлгэдэ блэдэхэ талаар өөһөдөөнөө дуудыдаха юумэ хэжэ эхилээ юм.

Юуан хүнөө бурдлэлтэн дархалуулай бригада (ахалагшын В. М. Стериков) Сотниковское комплексдо һунэй талай шэһээр түхээрээ. Үнээдэй хашаагүй үүдүүдэ, сонхонүүдөө хуушаху шэнэлээ. Байрин шала дээгүүр шэнээр бетон дэблжэ, хото кормушанүүдөө хэлбээ, заһабарилла. Уанда һайнан үнээдэй хэбтэхэ газарта шэнэ хэбтэхэ дэблээ. Төшөөр хэлэхэдэ, энэ шүхала, тэрэн шүхала бэшэ гэнгүй, бүхэ юумээ жоншадгүй блэдэлтэн, һэлбэлэн байна.

Наяхан совхозой директор П. И. Шунков, ахамд зоотехник К. П. Егоров гэгшэд өөһөдөө абжа, һу һаалин комплексдо үбэлжэлгэдэ бэлэхлэй хүдэлмэрилшэ хэр һайнаар тэргэдэниие шалга, муу бэшэ сэһэлтэ үгөө.

—Район соо малай байранүүдэй өмнөхөн түхэрлэгшүүдөө заһабарилжа, техниксэ харуула, хээ тусхай предприятин биньше һаа, бид ажыхыдаа 4 селарь-заһабарилгадһаа бурдлэлтэн бригада эмхидхэбди. Бригададһаа түхэрэн жэлдээ фермэ, комплексдо ябажа, халуун, хүйтэн унаһай сөрго хоолойнүүд болон котёл, түхэрлэгшүүдэ техниксэ харуула хэдэг юм. Мун ошог уруулаа теплицүүдээ, гараж, мастерской гэжэ мэтэ баһал манай харин...

„Буряд үнэн“ 92

УһАН ДЭЭРЭ ҮРМЭ ТОГТООНХААР

Мүнөө үедэ «Буряд үнэн» абжаа уншаха дуратай зон яһалашье олон болохохой. Тингэбшье захилга абжаа байха үедэ ойлгууламжин хууль түхэрлэгшэдтэ хөөрэлдөө хэһүгэй гэдэ һахан үнэртэн районын Советэй сессидэ эрэг тэмдэглэгдэ һэн. Долоон хоног соогоо нэгэ дахин гарада гэгэтэдэ мунгэн зөөри олодоор байгаа аб даа. Энэ асуудалаар Бурядад ССР-эй арадай депутат В. Г. Цыренжаповта Буряд хэлэй ба литературын багшанаар мөтөйлик сессиян зүгөө хайлаһан байна. Мун баһа РСФСР-ын оройной депутат В. Б. Никитин мүнөөшье хэрэгтэ һаа, һайн байна. Юундэ гэгшэд, Недежда Юндуновна малшада, хоншоодо почтень эльгээхэдэ, ямар газетэ абжаа гэдэ гэдэ хэжэ эльгээжэ һэн. Тингэбшье малша, хоншоод ямар газетэ, журналые захираха тэрээдэ мэдүүлдэг байгаа. Тингээд захилай саарһан дээрэ тэдэ мунгэнэй захилга гэдэ зон хэжэ гэдэ совхозой бухгалтерин кассираар мунгень сугуулааг, үгшье һаа, өөһэдһин мэдүүлдэг нөөслэгийн кассалаа даргадааг.

Мүнөө «Буряд үнэн» уралай хайда ороод урэн найруулаар хэжэ гүнзгэй, чиншагай һанамжада хүрмөөр болонхой. Мүнөө уншагша буряд өөрин нийтэ гаршадтай болонохой гэжэ һангахэб. Энэ жэлдэ газетин номер бүхэндэ шажуу гаража байһан түүхэн хуудалһаанууд ямар һонин гэгшэб!

НАНАА ЗОБОРИТОЙ БОЛОНХОЙ

Үеһөө үедэ угаа дахажа ажаһуудаг, ажанша малша үг гарбалһаанга нотаг орондо түрөөд, ажамайдага, үри хүү гэдээ, аша зээрээрэ хаража, наһатай болоодоо элдэб олон һанаа бололдо абтадаг үе байна. Хээрэ мал адуула ябахада, үг гарбалһаан түүхэ тухай бэшэн ном, газет, журналуудые уншанаһаа, иланга али болохо юунын ноуса, далаггүй манай буряд эрдэмтэдэй тэрэни баримтлан бэшэдэг болоодо, хүдөө зон хожомхойно нодээ нээжэ, эдэ бүгдөөр һонирхожо, бага сага үг гарбала, ёһо заншала, буряд хэлээ, хуули эрхээ мэдэрэд болоноһонэй хэстэ баясамаар.

Анаһа гарбалһаан монгол үзгөөр бэшэн түүхэ, домогууд, угай бэшүүд, «Ульгэр далай», «Нюуса тобшо», «Гэсэр» гэжэ мэтэ олон ондоо бэшэг номуудые нотаг оронимоннай ородуудай эзмэдэһэн саһаа эхилжэ, иланга совет үедэ монгол үзгэ бэшэг үзэхээ болиноһоо боложо, мэдэхээ болиноһонэй айхбар харамтай.

Мүнөөшье газетэ дээр үр уншахада, түүхэтэ үг гарбала буряд зоний урлаггүйгоор орон эр эрлээр нотагайнман олониме болоодоо монгол, буряд зон энэ дайда ажаһуулагуу, тиммэлээ «Байгалай республика» гэдэ нэрлээ гэжэ урхалхада ямар политика «буулаа» болоно? Эдэ мэтэ нэрлээ бэшүүд орон эрлээр уншадаг, ойлгодог бүгдэ буряд арада, Россин гүрэнэй политика эхэл һанга зоборитой болоо гэжэ һангадана.

1992 ондо «МОНГОЛ АНААХА УХААНАЙ ТОВШ ТҮҮХЭ» МАНАЙ ГАЗЕТЭД ТОЛИЛГОДООХОО ХАРААЛАГДАНА. АНААХА УХААН-ЭМНЭЛГЭ, МЕДИЦИНЭ ГЭЭН ҮДХАТАЙ. ҮБЭР МОНГОЛЫН ТЕХНИЧЕСКЭ МЭРГЭЖЭЭ-ЛЭЙ ХЭБЛЭЛЭЙ ХОЛБООН 1986 ОНДО ХЭБЛЭН ГАРГААН БАЙНА. УЙГАРЖАН МОНГОЛ НОМ-НОО ТЭРЭНИИ БАТАМУНХЭ САНЖИМИТЫ-БЭЙ ОРШУУЛАА. ЭНЭДХЭГ-МОНГОЛ ЗАН-ШАЛТА ЭМШЭЛГЭГ ТУХАЙ ОНДООШЕ МАТЕРИАЛУУД ГАРГАДАХ. ЗҮҮН ЗҮГЭЙ ЭМ-ШЭЛЭЛГЭЙН АСУУДАЛУУДААР ЮНИРХО-ДОГ ХҮНҮҮД «БУРЯД ҮНЭН» ГАЗЕТЭ БЭРЭХЭ ЖЭЛДЭ ЗАХИЖА АБЫТ!

Эртэ урдымнай оюун бэлэгэй дээжэлээ

Хүтэлтэ тодорхой НАЙМАН ТЭТЭЭН гэдэг судар бршобо

Тодорхой болохогүй үйлдэ бүхэн талалха, дохон болон байн, муу үйлдэхэд дүүрэн болон төгсө, мүнхэ болон нэгэндэ баримталха, налалан, элгэ ба бутанан гээд, хурланан ба газарай эзэн хингээд, хара ба шуудан хара, тэнгэри ба луу гээд, ада шүтээг бүтэдэ зайлан ойнох болоно.

арийлан бойи сада ба зохилдон найруулагша бойи садатай түгэс нүгшэнэбөө айлдахаан юм; бидэнэр эрта үнгэрхэн Бурхан-Илажа түгэс нүгшэнэбөө сонсбоһон тарниин зүрхэйлэй үгүүлэн хэлэбэл, адистидан собог: ум наа аа гаа нин; нин гаа нин; наа бин лаа; жанда дээ; манда дээ суухай. Илажа түгэс нүгшэнэний зарниг гээд, юуса тарни-энээнээ сууцариха ба дабаха нэгэн бин боллоо наа, толгой долоон анги болон хахараад, оёвонг гээшүүд түлэгдэх болохо.

BUR-MONGOLIIN УНЕН Бурят-Монголой ҮНЭН БУРЯАД ҮНЭН 70 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Түүхын хууданууо 1963 он

Улаан-Удэйн бодондой завсра: Долоон жэлдэ дүрбэдэхэ жэлэй туршад 25 мянган кубометр хорөөдэмэл материал, 3500 кубометр модой хэрэгсэл гээд дээрхи гадур бэлдэжэ, 10 мянган кубометр модон бидбө жонхимчөөкэ районуудта элгээдээ. Энэ хугацаа сөө ажаллаа бүтээсэ 6 процентээр дээшлүүлгээдээ.

Урда сагаа хойшо алдаршалан үзэхэлээтэй байсан Зөхэйин нийгэмта ажаллаа олоон түрүүлүүл, буюу бэлгээрээ эрхэдэй дундааа шалгаран голбайн суугаа хүнүүд олоон гэдэ.

Буряадай АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕТЭ КУНГУУЛИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИССИДА: Буряадай АССР-эй Верховной Советэ Кунгуулин Центральна Комиссида засэдаан М. И. Шевченко мэдээлэлээ: Буряадай республикийн Верховной Советэй депутатнуудад мартын 3-дэ 122 хүн нунгтэ дээ. Тэдэнэй 78,7 процентнэ ажаа түрүүнээ хүнгэршалан бай.

«ДУОН КИХОТ» БУРЯАД ПОТАГАТМАНАЙ АЙЛШАЛБА: Эдэ удэрнуудта Буряадай гүрэмэй Ленинэй орденот олоно болон бэлдэйгэ тэсрэйгэ сөөн дээрэ Л. Минуский «Дон Кихот» гэжэ бэлгэ табигдаа. Тус бэлэгнэй манай тэсрэйгэ хатарай коллектив түрүүлшнээр хайуулаа гэжээ. Балетмейстер Алфред Фотинэй найруулган табиганаа гадна бөрөө түрүүлшнээр олоно болон бэлдэйгэ тэсрэйгэ сөөн дээрэ Л. Минуский «Дон Кихот» гэжэ бэлгэ табигдаа.

«БУРЯАД ДУУНУДАЙ ПЛАСТИНКАНУУД ЮУНДЭ УГУ ГЭЭШЭБЭ?» Нүхэр К. Жасарова, В. Мамедов болон Б. Батыев гэжээдэй нийгэмтэй бэлгэ манай гээтэйгэ феодалийн 7-най номерот тоилолдоһон байнээ. Буряадай АССР-эй культурын министрэй орлогош нүхэр Маслов нийгэм мэдээлээ: «Буряадай дуунай пластинкануудай хоюор байнган ушар гэбэл, гансал оперой дуунаа үр-дөн дүүгээ бэшүүлдэг байнээ. Кунгуулин мийгэстөрэй гүрэмтээ 1982 ондо дүү бэлгээ мэдээлэлдэ Москванда эрээж, профессинал дуушлагшад болон ардадай дуушлагшад, жэлэйгээд Ч. Гейнбуль, С. Улаанов, М. Бадмаевтай болон бусад ихэдэй дүүнүүдэй пластинка дээрэ буулгаа. Тийгээж Буряада композиторнуудай болон ардадай 70-аад тэй ажаллаа шэнэ ажалтаа туйлаа. Дүүгэ дүршээтэй горни Мэхэм Шакирзановай бэлдэлдэ 40 жэлэй нин мүнхэ сөөндэ орлохотэй зуурба, юм байнуудад хараа соо 12 мянган тоноо нүхэрэ манхса уялган бээ баа нэн.

ШАХТЕРНУУДАЙ ЕХЭ АМЖАЛТА: Мэхэм Шакирзановай бэлдэлдэ 40 жэлэй нин мүнхэ сөөндэ орлохотэй зуурба, юм байнуудад хараа соо 12 мянган тоноо нүхэрэ манхса уялган бээ баа нэн. Нүхэрэ манхса уялган бээ баа нэн.

ВАЛЕНТИНА ТЕРЕШКОВАДА: Эриг эхэтэй Валентина-Зургадэтай Космонавт суурхбалш, Зуралзан хөлүүр нийдэлдэ Зула мэтэр бадарбалш, Валя Терешкова-космонавт

ОРОД КУЛЬТУРЫН БАЙНДЭРЭЙ НЭЭЛГЭ БОЛОБО: Буряадаймной республикийн тогтолоор дүшэн жэлэй ойдо зөрүүлэгдэн ород культурын байндэрэ никсэл хотэ Улаан-Удэснэй урхаддэ үдэс баар ёлолоной оршон байдалда нээгдээ.

УБГЭН МӨРӨЗНАЙ ЕРЭБЭЛ (нугагшадай шүлэг): Сагаан баабрайн оршодог, Сагата мүйлэн дайндаа, Сагта уларилан дошордог Шэрүүн хүйтэй нугагша, Үндэний модон туураараа Үргэн замал хэмийлээр, Үнэгэй барьгаар.

УБГЭН МӨРӨЗНАЙ ЕРЭБЭЛ (нугагшадай шүлэг): Намдаш, шамдаш үгэхөө, Нэмэлтнэй бала, Бэлэг-сэлэг хүртөөлөө, Хүйтэй найхан нээгдэнэй Хүйтэй хараа, Балсагаа Хүгшэдэ үбэгэ найганын Угын дүрээр өрөгөө, Үбгэн Морознай ерэбэл

Ленинэй нэрэмжэтэ музей аршалха зорилготойгоор жагдан, Эндэ сулгаран хүн зон Ленинэй нэрэ хүндэдэ, тэрэ болохо довтололоо хээд ушрынэ эрдэ шууд буруушаана.

ТАСС-эй фотохронико.

